

I DALIS

**MILIJONIERIAUS
DUKTĖ**

1866–1874

Stiprios moterys ir yra gražios.

KLARA DŽEROM

VIENAS

1866

– **P**ANELE DŽEROM! Kiek kartų turiu jums sakyti, kad netinka vidury pamokos išeiti iš suolo? Tučtuojau grįžkite į vietą!

Panelės Gryn balsas klasėje aidėjo lyg bizūno kirčiai. Aš pasistiebusi stovėjau prie lango, mėgindama ką nors įžiūrėti per tirštai krintantį sniegą. Viduje laikrodžio nebuvo, bet intuityviai jutau laiko tėkmę. O laiko mokykloje buvo per daug.

Tėtis kažkur užtruko.

– Panele Džerom! Negi turiu kartoti? Grįžkit į vietą. *Tuoj pat!*

Atsisukusi pamačiau, kad ji žaibuoja į mane akimis, o plokščia jos krūtinė atstatyta net pūpso po juoda suknele su apšiurusiais rauktais nėriniais.

– Tėtis netrukus atvažiuos manęs paimti, – pasakiau, priversdama savo seserį Klaritą net išsižioti iš nuostabos.

– Bet kol kas pono Džeromo nematyti, tiesa? – atšovė panelė Gryn. – Dievaži, kokia jūs akiplėša! Išvis nežinot, kas yra mandagumas.

Aš nesijudinau ir stovėjau, įbedusi į ją akis. Buvau jau patyrusi, kad šitoks būdas neblogai veikia. Jei tik pakankamai ilgai į ją spoksosiu ir nenusigąsiu, ji nebežinos, ką daryti.

– Džene, – sušnypštė Klarita, – klausyk panelės Gryn!

Aš nė nežvilgtelėjau į ją. Klarita – dailutė mėlynakė šviesia-plaukė mano sesuo – buvo dvejais metais už mane vyresnė ir nuolanki iki negalėjimo; dėl to ji tapo mamos numylėtine. Man minkštas jos būdas varė nuobodulį, o tokiomis akimirkomis kaip dabar – dar ir siaubingai erzino.

– Taip, – paantrino panelė Gryn. – Malonėkite!

– Nesulauksit! – kuo garsiausiai atrėžiau, priversdama šokinėti pieštukus klasės mergaičių rankose. – Tėtis moka už mano mokslą, taigi galiu daryti, ką noriu.

Įraudęs panelės Gryn veidas ėmė melsvai švytėti. O Klarita visai susitraukė savo suole.

– Jūsų tėvas moka už tai, kad įprastumėte deramai elgtis ir išlavėtumėte, kaip dera jaunai damai, o ne už tai, kad bet kada susigalvojusi šokinėtumėt iš vietos ir įžūliai draskytumėt akis tiems, kurie trokšta jums vien gero. Prašom prancūziškai padeklamuoti šios dienos eilėrašį. Nedelsiant!

Luktelėjusi dar valandėlę, pagaliau grįžau į savo vietą šalia sesers. Tačiau likau stovėti, nes to reikalavo griežtos mokytojos įvestos taisyklės. Mokinė, kurią pakviečia deklamuoti, privalo atsistoti. Užtat pasistengiau tarti žodžius garsiau, nei reikėjo, norėdama pabrėžti, kaip puikiai moku prancūziškai:

*Je suis belle, ô mortels! comme un rêve de pierre,
Et mon sein, où chacun s'est meurtri tour à tour,
Est fait pour inspirer au poète un amour
Eternel et muet ainsi que la matière.*

Stojo baiminga tylą. Panelė Gryn mėslungiškai gniaužė rankose liniuotę. Mėgo ją pasišvaistyti, nors man niekuomet nebuvo sudavusi. Priešingai, savo užgniaužtą pyktį ji liedavo ant kitų mergaičių, užtat tos, kurios sėdėjo arčiausiai, dabar susigūžė, pajutusios grėsmę.

Klarita šalia manęs tik atsiduso iš nevilties.

– Čia... ne tas eilėraštis, kurį jums buvo liepta išmokti, – vargais negalais išdaužė panelė Gryn.

– Ne, bet šitas man labiau patinka. Norite, išversiu? – Ir, ne-laukdama atsakymo, išpyškinau:

*Aš graži, o mirtingieji! Kaip sapnas akmenyje,
Ir mano krūtys, kurių kiekviena buvo sumušta,
Sukurtos tam, kad įkvėptų meilę poetui –
Amžiną ir begarsę tartum materija.*

Panelė Gryn tarsi suakmenėjo.

– Gana! Iš kur ištraukėte tokias netikusias eiles? – sušnypstė, tarsi aš būčiau paniūniavusi kokią juodaodžių lopšinę. Beje, tokių irgi mokėjau, nes iš mane auginusios auklės Dobės buvau girdėjusi ne vieną.

– Aptikau tėčio bibliotekoje, – atsakiau ir dėbtelejau į Klaritą laukdama patvirtinimo, bet ši tik nudūrė akis. – Kai gyvenome Europoje, mes dažnai viešėdavome Paryžiuje, iš ten tėtis parsivežė nemažai knygų...

– Ji nėra buvusi Paryžiuje! – staiga sušuko mano sesuo. – Ji dar nė nebuvo gimusi, kai tėvai gyveno Italijoje. Ji amžinai visko prisigalvoja, kad tik atrodytų reikšmingesnė. – Klarita atsigręžė į mane. – Pasakyk bent kartą teisybę! Tu nušvilpei tą knygą iš tėčio bibliotekos, nors mama griežtai uždraudė jas imti, nes dvylikamei tokios netinka...

– Tikrai ne, – paantrino panelė Gryn. – Sakyčiau, tokia poezija netinka jokiai, net ir daug vyresnei merginai. Jos autorius – kažkoks užsienietis iškrypėlis.

– Ar esate skaičiusi pono Bodlero kūrybą? Taip ir maniau, kad ne. Mano tėtis turi puikų prancūzišką jo eilių leidimą. Nemanau, kad čia jos būtų kada išspausdintos.

Ji grėsmingai žengė artyn.

– Džene Džerom, aš ilgai kenčiau jūsų įžūlumą iš pagarbos jūsų tėvams, kurie patikėjo man rūpintis dukters auklėjimu. Bet jūs peržengėt mano kantrybės ribas. Daugiau niekuomet nedrįskite deklamuoti tokių šlykštynių! Ir turėsite likti po pamokų, kol išversite pono Arno eilėraščių, kuris buvo jums užduotas. Supratote?

– Mano tėtis turi netrukus pasirodyti... – dar mėginau ginčytis, nors iš dalies jau praradau drąsą.

Žinoma, tėtis juokdavosi iš panelės Gryn už akių ir šaipydavosi iš jos senmergiškų manierų, bet jos mokykla buvo viena iš garbingiausių švietimo įstaigų mieste, be galo geidžiama tokių šeimų kaip mūsų, nors čia ir nesimokė vaikai tų keturių šimtų elito atstovų, kurie, pasak ponios Astor, turėjo teisę pasirodyti jos sveitainėje. Mūsų mama metų metus atkakliai stengėsi patekti tarp tų Keturių šimtų išrinktųjų. Ji tikrai neapsidžiaugs sužinojusi, kad aš vėl nusipelniau bausmės, apie kurią parėjusios namo papasakos mano bendramokslės, – ir dar už tai, kad deklamavau eiles, kurių man išvis negalima buvo skaityti.

– Ponui Džeromui bus pranešta, – atšovė panelė Gryn, svilindama mane žvilgsniu. Šįkart, kad ir kaip įžūliai į ją spoksojau, ji nė nemanė trauktis. Tik švystelėjo rankoje gniaužiama liniuote, priversdama Klaritą prasmegti savo suole, o mane – sėstis į vietą.

– Tu nepakenčiama, – piktai sušnypštė man Klarita. – Ir *kodėl* tau amžinai reikia šokti jai į akis?

– O kodėl ne, – atšoviau patyliukais, nes viena iš pataikūnių geručių mergyčių pirmoje eilėje kaip tik atsistojusi ėmė deklamuoti tą nepakenčiamai nuobodų pono Arno eilėraščių. – Palauk, kas bus, kai tėtis apie tai sužinos! Jis atskaldys jai ausis.

– O mama – tau! Tik nemanyk, kad išsisuksi.

Aš ir nemaniau. Bet keli antausiai palyginti atrodė menkniekis.

Likusi pamokos dalis slinko nepakenčiamai lėtai. Aš sudribusi kėpsojau suole („Panelė Džerom, – tuoj pat subarė panelė Gryn, – ar jūsų nugara iš vaško?“) ir svarsčiau, kur pasidėjo tėtis.

Vos prieš kelis mėnesius jis atidarė savąjį Džeromo lenktynių parką Batgite ir sulaukė stulbinamos sėkmės. Tėtis dievino žirgų lenktynes; jam priklausė daugiau kaip dvi dešimtys grynakraujų ristūnų, tarp jų – dešimt iš Europos atgabentų lipizanerių. Visada, jei tik nedirbdavo savo prekybos kompanijoje ar nedalyvavo muzikiniuose renginiuose, tėtis laiką leisdavo prižiūrėdamas lenktynių trasą – pirmąją tokią visame Niujorke, į kurią būriais traukdavo žmonės.

O mūsų namuose Penktojoje aveniu, kur ir šiaip buvo įrengtas privatus teatras – ten tėtis rengdavo koncertus rinktinei šešių šimtų klausytojų auditorijai („dviem šimtais daugiau, – sakė jis mamai, – nei Astorų svetainėje“), – jis dar nurodė pristatyti trijų aukštų arklides su žvilgančiomis riešutmedžio pertvaromis. Aš be galo mėgdavau tenai su juo nueiti. Abi su Klarita buvome įgudusios jojikės; tėčio reikalavimu mokėmės jodinėti nuo mažumės. Jo nuomone, už moterį ant žirgo gražiau atrodo tik moteris prie pianino; užtat jis pasirūpino, kad ir joti, ir skambinti išmoktume tobulai. Šiandien jis buvo žadėjęs anksčiau paimti mane iš pamokų ir pavežioti karieta, bet kaskart, kai vėl drįsdavau mesti žvilgsnį į langą, už kurio vis smarkiau vertė sniegą, mano nevilts tik didėjo.

Gal jis pamiršo? Jo galvoje sukosi tokia daugybė reikalų, kad jam ir anksčiau buvo pasitaikę pamiršti man duotus pažadus. Aš visada jam atleisdavau. Kaipgi kitaip? Tačiau šiandien nevilts ir apmaudas baigė mane užsmaugti, mat jo vėlavimas reiškė, kad privalau taikstytis su panele Gryn.

Kai pamoka pagaliau baigėsi ir mano bendramokslės ėmė rinktis daiktus, ruošdamosi eiti į paskutinį šios dienos užsiėmimą – muziką, kuri man irgi puikiai sekėsi, – aš spėjau visai pamiršti man skirtą bausmę, bet panelė Gryn pareiškė:

– Panele Džerom, jums dar niekur negalima eiti. – Ledinė jos šypsena vos vos apnuogino dantis. – Sėskitės ir atsiverskite sąsiuvinį. Kiek pamenu, dar turite išversti eilėraščių.

Prieš eidama pro duris su kitomis mergaitėmis, Klarita metė į mane žudantį žvilgsnį. Aš savo ruožtu atsakiau jai grimasa ir atsiverčiau sąsiuvinį.

Svilinama pagiežingų panelės Gryn akių, parimau virš jo ir ėmiau perrašinėti pono Arno eilėraštį, kurio ligi tol beveik nė nesivarginau mokyti. Bet man buvo nė motais. Aš tik vyliausi, kad sugebėsiu taip ją išerzinti, kad iš tiesų prilups mane ta savo liniuote, o tada jau tėtis neišvengiamai atsiims mane iš šitos mokyklos, kurioje, šiaip ar taip, beveik nieko neišmokstu. Mama daugelį metų mudviem su Klarita samdė guvernantę, o į panelės Gryn mokyklą užrašė tik tam, kad galėtų pasigirti aukštuomenėje. Ji tikėjosi taip sutvirtinti dramą savo statusą – ir galbūt sulaukti ponios Astor palankumo, jei tik ši žinia pagaliau pasieks atsainias jos ausis.

– Ta ponia Astor irgi bjauri tironė, – pusbalsiu sumurmėjau.

– Neišgirdau jūsų, panele Džerom, – tuoj pat atsiliepė panelė Gryn. – Gerai išauklėtai damai nedera murmėti panosėje. Jei turite ką pasakyti, sakykite garsiai arba išvis tylėkite.

Aš pakėliau į ją neapykantos sklidas akis.

– Taip, – linktelėjo ji, – jums geriau būtų patylėti.

Ak, kaip ji skonėjosi niekinga savo pergale! Aš kaip pakliuvo pakeverzojau eilėraštį prancūziškai ir nesivarginau net ištaisyti klaidų.

– Baigiau, – pasakiau garsiai.

– Taip greit? – Ji nesijudino, visiškai neketindama patikrinti. – Malonėkite perrašyti dar kartą.

– Dar kartą? – įsiutusi pakartočiau, negalėdama patikėti savo ausimis.

– Taip. O jei dar atsikalbinėsite, rašysite ir trečią kartą.

Tą akimirką lauke pasigirdo pakinktų skimbčiojimas. Aš iškart pašokau, bet panelė Gryn griežtai pakėlė ranką.

– Likite čia. Pirmiausia aš pati pasikalbėsiu su ponu Džeromu.

Ji išskubėjo iš klasės, o varpo formos juodas jos sijonas šnarėdamas brūkštelėjo per siaurų durų staktą. Jau ketinau nepaisyti

jos nurodymo ir sekti iš paskos, tačiau žinojau, kad, vienaip ar kitaip, panelė Gryn apskųs mane tėčiui. Gal jis ir būtų į mano nekklusumą numojęs ranka kaip į nereikšmingą dalyką, bet bus visai kas kita, jei sužinos, kad nušvilpiau knygą iš jo bibliotekos.

Išgirdusi koridoriumi artėjant pažįstamus jo žingsnius, susigrūdau savo sąsiuvinį į krepšį. Man buvo pikta. Jeigu jis būtų atvažiavęs tuo metu, kai ir žadėjo, nebūčiau įkliuvusi į šitą bėdą.

Jis vilkėjo savo juodąjį palatą lūšies kailio apykakle, o ūsai buvo nepriekaištingai sutepti vašku ir užriesti į viršų, nepaisant baisaus sniego. Tamsiai mėlynos akys jo veide, rodės, vėrė kiaurai, nosis buvo ryški ir tiesi, o apatinis žandikaulis – kietas ir ryžtingas; kai nusiėmė skrybėlę, šviesios garbanos netvarkingai pažiuro jam ant kaktos. Pomados plaukams tėtis niekada nenaudodavo.

Pamačius jo veidą, man širdis nukrito į kulnus.

– Džene, – atsiduso jis, – ir vėl?

Aš tik apmaudžiai gūžtelėjau.

– Eime, – mostelėjo jis. – Klarita po pamokų važiuos į muzikos rečitalį pas kažkurią savo draugę. Vėliau nusiūsiu karietą jos paimti.

– Ak! – Klarita amžinai po pamokų kur nors eidavo; mama mudviem abiem buvo įdiegusi poreikį palaikyti socialinius ryšius, bet aš kaip įmanydama vengiau visokių išipareigojimų. – Nuobodybė! Niekas iš jos draugių neskambina pianinu taip gerai, kaip mes.

– Gali būti, tačiau jos bent moka tinkamai elgtis. Netgi tavo sesutė Leonė, mažiausia iš jūsų trijų, kaip gyva nesumanytų šitaip mėginti mokytojos kantrybės. – Aš nupėdinau jam iš paskos, gerokai įskaudinta jo priekaištų, o jis tęsė: – Džene, privalai liautis priešgyniavusi paneli Gryn. Įvarei ją į visišką neviltį!

– Tik dėl to, kad padeklamavau prancūzišką eilėrašį? – paklausiau, nuo kabljo koridoriuje traukdama savo apsiaustą. – Ji juk pati liepė mums išmokti eilių!

Jis žnybtelėjo man į skruostą ir tarė:

– Tu puikiai žinai, ką turiu omenyje.

Mano šypsena užgeso.

– Ar pasakysi mamai?

– O kas man belieka? Jei nepriversiu tavęs laikytis drausmės, panelė Gryn perspėjo, kad nebeturės kitos išeities, kaip tiesiogiai pasiskųsti Klarai.

– *Drausmės?* – pakartojau aš. – Tai ko ji iš tavęs tikisi? Kad nuplaksi mane rimbu? Tu gi nė savo arklių nemuši!

– Aš netikiu, kad gyvulių ar vaikų plakimas duotų naudos, todėl turėsime sugalvoti kokį nors mažiau skausmingą būdą. – Jo lūpos po riestais ūsais žaismingai vyptelėjo, mėginant užgniaužti šypseną. – Gal iki mėnesio pabaigos skirti tau papildomų repetičių prie pianino drauge su poniu Ronalds?

Jis įsėdo į purpurinę savo puskarietę ir suėmė vadeles, o pora juodų pakinkytų žirgų šaltyje nerimastingai trypė kanopomis. Tėtis mėgo važnyčioti pats, nors, tai išvydę, žmonės nuolatos grėžiodavosi: kur matyta, kad džentelmenas pats valdytų karietą!

Aš nemaž nenustebau išgirdusi, kad Fanė Ronalds sugrįžo ir apsistojo pas mus. Ji dažnai viešėdavo mūsų namuose – buvo miela draugė, tokia pat aistringa muzikos mėgėja kaip ir tėtis. Ji ir pati puikiai dainavo ir skambino pianinu, nors pastebėjau, kokia įtampa, jai pasirodžius, atsirasdavo mamos veide. Kartą, kai ponius Ronalds stovėjo prieškambaryje laukdama, kol tėtis atvarys prie durų karietą, nugirdau motiną sakant:

– Aš tavęs nekaltinu, brangioji. Puikiai žinau, koks žavingas jis moka būti.

Aš nelabai supratau, ką ji turėjo omeny, tačiau mama nepalaidė daugelio tėčio pomėgių, taigi pagalvojau, kad ji atleido ponius Ronalds už tai, kad ši kartkartėmis užimdavo jos vietą.

– Štai kodėl pavėlavau, – dabar aiškino man tėtis. – Važiavau į stotį paimti Fanės. Ji atkeliavo paviešėti pas mus per šventes ir

labai nori pažiūrēti, kokiā pažangā tu padarei, mokydamasi skambinti Listā. Sakiau jai, kad tu kas vakarā repetuoji, bet ji nori išgirsti savo ausimis.

Aš džiaugsmingai jī apkabinau.

– O taip! Ponia Ronalds moka būti *tokia* griežta!

Jis šyptelėjo ir pliaukštelėjo ore botagu. Arkliai puolė pirmyn kaip įgelti, o aš net pašokau ir vos spėjau įsikibti į tėtį, nes visada sėdėdavau šalia ant pasostės. Sniegą dabar vertė dar smarkiau, ir visas miestas tarsi apsisiautė balta drobule, o platūs tėčio pečiai po storu paltu kaipmat apibiro baltomis kruopelėmis.

– Laikykis, Džene! Dar betrūko, kad imtum ir nukristum!

Jam nebuvo reikalo manęs perspėti. Puikiai žinojau, kaip greitai jis mėgsta važiuoti – bet kokiū oru. Ir dabar, šuoliais pasileidęs negrįstomis gatvėmis, pamažu pradėjusiomis jungti atskiras miesto dalis, pėstiesiems šokinėjant iš po ratų, grūmojant kumščiais ir keikiant jį už neapdairumą, tėtis pagaliau atsileido ir garsiai nusikvatojo:

– Bodleras! Ir sugalvok tu man! Dievaži, tu tikrai mano kūnas ir kraujas – manoji *piktybės gėlė!*